

Ana Bogavac*

Nekom je premalo, nekom previše

Da bi se stekla cjelovita slika o medijima u Crnoj Gori, te o tome koliko globalni smjerovi utječu na lokalne emitere, pitali smo one koji rade u nekima od tih medija. Da naša analiza ne bi bila rađena samo sa stajališta gledatelja, o uređivačkoj politici trenutčno najutjecajnijih medija u našoj zemlji, tražili smo mišljenje onih koji kreiraju te medije. Kriterij odabira medija s čijim smo urednicima razgovarali, bila je, naravno, gledanost, ali i povjerenje koje javno mišljenje ima u njihovo izvještavanje. Prema analizama CEDEM-a¹, ali i drugih nevladinih organizacija, pa i Instituta za medije Crne Gore, koji se bave ispitivanjem javnog mnijenja, dvije crnogorske televizije s trenutno najvećom gledanošću, jesu IN i Televizija Crne Gore. Prema analizama Instituta za medije, informativni program TVCG je detaljniji, a televizije IN raznovrsniji; istodobno, prema CDEM-ovim analizama, građani najviše vjeruju televiziji IN, i to povjerenje ima tendenciju rasta. Prema istim analizama tiskanih medija, *Vijestima* se najviše vjeruje, a to je dnevni list koji se najviše čita i ima uvjerljivo najveću nakladu. A od radijskih postaja, najveću slušanost imaju lokalni emiteri, koji nemaju nacionalnu pokrivenost, a što je za nas važnije, nemaju ni svoj informativni program. Upravo iz tih razloga, za sugovornike smo izabrali: Marinu Vuković, šefa deska TVCG-a Midraga Bubreška, urednika informativnog programa TVIN-a Mihaila Jovovića, koji je dugo bio urednik vanjskopolitičke rubrike neovisnog dnevnog lista *Vijesti*, a sada je zamjenik glavnog urednika i urednik unutarnjopolitičke rubrike u istome mediju.

Urednike ta tri, slobodno možemo reći, najutjecajnija medija u našoj zemlji, pitali smo slična pitanja kako bismo prije svega stekli uopćenu sliku o njihovoj uređivačkoj politici, ali i da omogućimo usporednu analizu

* Autorica je studentica Sveučilišta u Podgorici

¹ CEDEM je NVO osnovana kao neprofitna asocijacija građana kako bi se poboljšala i proširila svijest o važnosti pravilne i uspješne tranzicije; da istražuje, analizira i prati proces tranzicije, a bavi se velikim brojem ispitivanja javnog mnijenja, ali i organizacijom konferencija, okruglih stolova, sastanaka, seminara, radionica i treninga radi poticanja procesa demokratske tranzicije.

njihovih pristupa uređivanju i načinu selekcije informacija. Njihove odgovore prenosimo u cijelosti.

S kim Vaša medijska kuća razmjenjuje informacije? S kojim medijima ostvarujete suradnju u regiji i svijetu?

Marina Vuković - TVCG: To je eurovizijska razmjena. Sve što je ERNO, stiže i kod nas. Nekad je to bilo mnogo drugačije, kada je to bio dio sustava JRT-a. Sada mi jednostavno koristimo ERNO. Uskoro ćemo se, sigurna sam, koristiti i svim drugim eurovizijskim servisima, što dobrim dijelom i sada radimo. Ali, budući da je sve to jako skupo, mi trenutačno, nažalost moram to reći, izabiremo jeftine servise, sve do trenutka kada budemo imali dovoljno novca i mogućnost da sve što je najskuplje i u pravilu najbolje koristimo. Ta razmjena je sve češća s regijom, s njihovim javnim emiterima, no, moram priznati da poslovna suradnja u nekom službenom smislu treba biti uspostavljena. Sada je to više kolegijalna razmjena priloga, informacija, i sve drugo a ne službena suradnja. Mi jednostavno mislimo da ona mora biti dio nekog našeg budućeg razvojnog plana.

Miodrag Bubreško - TVIN: Informacije iz svijeta dobivaju se na sljedeći način. Preko agencija prema kojima imamo internetski pristup cijeli dan, tu su još B92, domaće agencije, radio Slobodna Europa, hrvatski internetski portal, BBC, CNN. Budući da je riječ o televiziji, a tu je najvažnija slika, imamo servise na koje smo pretplaćeni, kao što su APTN servis, Euro-news. Tu se, dakle, radi o financijama. Ako imate mnogo novca, imat ćete servise koji su najbolji u svijetu.

Mihailo Jovović - nezavisni dnevnik *Vijesti*: Razmjena je pogrešna riječ, jer mi ne razmjenjujemo informacije, nego plaćamo za informacije koje čitatelji plaćaju nama. To je sustav. Znači, postoje iznimni slučajevi kad mi imamo, obično kolegijalne odnose, privatne, s nekim novinarima u nekim zemljama, uključujući najveće tiskane medije, poput *New York Timesa*, *Guardiana*, uglavnom s engleskoga govornog područja i novine u regiji. Ali, bit je da su *Vijesti* pretplaćene na nekoliko svjetskih agencija, npr. Na Reuters, na nekoliko regionalnih agencija, kao što je Beta. *Vijesti* su pretplaćene na bazu podataka koja se zove 'Faktiva'- to je projekt Reutersa i DowJonesa, koji je prvenstveno namijenjen poslovnim ljudima i kompanijama, ali koji mi intenzivno koristimo, za druge stvari. Tamo imate na tisuće izvora informacija, koji su tamo predstavljeni, stvari koje ti ljudi koji uređuju smatraju relevantnima, prvenstveno su izvori relevantni, poput tisuću tiskanih medija, transkripata televizijskih medija poput CNN-

a, a mi imamo uvid u to. Koristimo i internet, sve što se može dobiti preko interneta. Mi ga zovemo "Naš prijatelj Google", koji nam veoma pomaže. Bez toga nema, stvarno.

Vjerujete "vašem prijatelju Googlen"?

M. J. - *Vijesti*: Ne, on nam služi da provjerimo podatke ili da pronađemo trag nečega. Često provjeravamo i domaće agencije. Bit je da mi to plaćamo, ulažemo u to i zato smo često u prednosti pred svim ostalim medijima u Crnoj Goru, a ponekad i u regiji.

Podrazumijeva li ta razmjena ugovore?

M. V. - TVCG: Za sada je s regijom, koliko ja znam, samo neformalna, jer vi dobro znate da u ovoj kući, mi koji se bavimo uredničkim dijelom posla ne potpisujemo ugovore te vrste, možemo ih dijelom inicirati i reći da su nam potrebni, što smo i napravili. Ali, ipak druge instancije odlučuju o tome i one, na kraju potpisuju takvu vrstu ugovora.

M. B. - TVIN: Vijesti preuzimam ja s agencija koje su mi dostupne, sa 4,5 agencija uzmem vijest i onda pravim te vijesti kako ja smatram da treba. Na APTN-u imaju svoje failove, koje šalju pretplatnicima i korisnicima, a onda imamo prostoriju koja se zove 'arhiva', gdje se to snima. Dakle, urednik koji toga dana radi blok međunarodnih vijesti, uzima to, gleda što sve ima, dođe kod mene, ako sam ja urednik informativnog programa tog dana, i onda se dogovorimo što će raditi. Ako je nešto posebno važno, posebno zanimljivo, onda pravimo priču. Ako procijenim da je ta priča bitna, onda pravimo prilog.

M. J. - *Vijesti*: Nisam siguran. Mislim da postoje ugovori na određeno vrijeme, koji se poslije određenog vremena obnavljaju. Ne mogu vam reći koliko nas to stoji, jer je to poslovna tajna.

Kako se u vašoj redakciji provodi selekcija vijesti iz svijeta?

M. V. - TVCG: Imamo mogućnost te razmjene, najčešće preko ERNO-a, i imamo redakciju koja se time bavi. To je redakcija Svijet, zapravo redakcija koja se bavi realizacijom tih rubrika za naše informativne emisije. Svakako da je na njima, na njihovoj novinarskoj kreativnosti, na novinarskim znanjima da odaberu top-vijesti. Pritom se mora imati na umu sljedeće. Nama je svijet nekako u pravilu bilo sve ono što se događa na Bliskom i Dalekom istoku i ponešto u Americi. Smatram da taj svijet,

znajući da je svijet i regija i Europa i tako dalje, da taj dio, u nekom sljedećem vremenu, posebno na ovim putovima euroatlanskih integracija, mora biti neka varijanta stalne rubrike, gdje ćemo govoriti o nekim europskim tokovima i posebno o regionalnoj suradnji. To možemo vrlo jednostavno napraviti ako uspostavimo vrstu mostova s bivšim jugoslavenskim republikama i ostalim zemljama iz našeg bliskog okruženja, prvenstveno sa zemljama Jugoistočne Europe, a i šire. Znači, mi ćemo, na taj način, osmisliti te regionalne vijesti, da ih tako nazovem, na pravi način. Za sad je to, normalno, prepušteno, kako sam rekao, ljudima koji rade u redakciji Svijet, koja radi unutar deska, i ta redakcija, po našem mišljenju, ispunjava neke osnovne standarde, odnosno radi na osnovi nekih načela, općeprihvaćenih, kad je riječ o svjetskoj pozornici. Vrlo rijetko ćete, kod nas, naći situaciju da tog dana nemamo obrađenu vijest koja je, recimo, top-vijest na BBC-ju. Da se sad ne uspoređujemo s tim velikima, ali ako je BBC reper tog javnog servisa, onda je, normalno, reper i ta njihova noseća vijest, koja se tiče svjetske pozornice, a koja, rekla bih, u najvišem postotku, ima i priču u našem dnevniku.

M. B. - TVIN: Na osnovi slobodne procjene i na osnovi onoga što je toga dana top-vijest, što bi bilo zanimljivo gledateljima, jer mi imamo nacionalnu pokrivenost Crne Gore, pa nešto što možda jest top-vijest u Južnoj Americi, apsolutno ne mora zanimati naše gledatelje.

M. J. - *Vijesti*: Sve što sam spomenuo, to koriste naši novinari i urednici koji uređuju tu rubriku - vijesti iz svijeta koja se zove "Svijet", a u koju smo mi smjestili i regiju. Mnogi nam to zamjeraju, jer: "Zašto bi Srbija bila svijet?" - kažu, a mi kažemo: "Zašto ne bi? Sad poslije svega što se dogodilo." Većina svjetskih medija nema rubriku o regiji, nego imaju svijet. To ne znači da se mi odnosimo s podcjenjivanjem, veliki dio naših vijesti je iz regije, iz Srbije, Bosne, Makedonije... Prvenstveno nas zanimaju sve vijesti koje dolaze iz svijeta, a koje se tiču Crne Gore. Te vijesti idu u unutarnjopolitičku rubriku, to je naša uređivačka politika. Sve što se tiče Crne Gore, bilo kakvi događaji, ide na strane koje se tiču Crne Gore. Ne samo političke teme, nego i ako je u pitanju kriminal, globalni proces koji ima veze s našom zemljom, gdje se ona spominje i slično. To se ne objavljuje u "Svijetu". Mi tako radimo. Prioritet su vijesti koje se na neki, makar i posredan način, tiču Crne Gore. Recimo, europske integracije. Sve što se tiče Bruxellesa i Europske unije, a može imati veze s nama, a i ne mora, njihove unutrašnje stvari, budući da će o tome ovisiti put Crne Gore u Europsku uniju. Ne mislimo da taj put bez nema alternativu, previše smo imali toga "bez alternative", pa smo se uvijek okretali nečemu drugom

“bez alternative”. Te vijesti imaju prioritet, one koje se posredno tiču Crne Gore. Onda, u vanjskopolitičkoj rubrici također vode računa o životnim stvarima koje se događaju u svijetu. Životne priče, katastrofe. Mi smo privatni medij i moramo voditi računa o čitanosti, naravno. Pritom ne trebamo podilaziti niskim ukusima i strastima po svaku cijenu.

U nekim redakcijama kažu da odabir vijesti iz svijeta isključivo ovisi o onome što novinar koji je tog dana zadužen za tu rubriku sam izabere. Dakle, da je to pitanje njegove kreativnosti. Koliko u tom smislu, u vašoj redakciji, ima te 'novinarske slobode'?

M. J. - *Vijesti*: Teško je u Crnoj Gori govoriti o novinarima vanjskopolitičke rubrike. Smatram da je novinar čovjek koji ide i izvještava s događaja, a čovjek koji sjedi u redakciji ima različita imena, od urednika, stuffwritera, sabiratora. U Crnoj Gori nema novinara vanjskopolitičke rubrike. Imamo dopisnika iz regije, u Austriji, u Italiji, povremeno imamo dopisnika iz Bruxellesa, po potrebi. To su novinari vanjskopolitičke rubrike. Oni pišu tekstove na osnovi izvještaja agencija, tako da imaju uvid u sve što se toga dana događa, u tome smislu oni su slobodni. Ali, vezani su ovim načelima. Što će izabrati i objaviti, to stvarno ovisi o njima.

Na koji način birate vijesti iz regije?

M. V. - TVCG: Zna se što se događa, što je aktualno, koja je važnost određene vijesti i na koji način to utječe na regiju i konkretno na našu sredinu. Normalno je da su to neki od kriterija koji se moraju provoditi i mi nastojimo tako postupati. Posljednji primjeri to mogu pokazati: mi smo Dnevnik počeli pričom iz Srbije, što je vjerojatno za mnoge bilo iznenađenje. Smatram da smo pravodobno reagirali. Onoga dana, dakle, uoči izbora novog predsjednika Parlamenta RS-a, naš Dnevnik je počeo uključanjem našeg novinara iz Srbije, koji je navijestio to što se zapravo i dogodilo. To se dogodilo nakon ponoći, a dan poslije mi smo imali ono što su implikacije tog što se dogodilo. Smatramo da je to bilo potpuno opravdano, jer je to bila među prvih 5 vijesti na svim medijima, i u regiji i u svijetu. Najjači emiteri, svi su tu vijest imali u svojim udarnim emisijama, čak su imali i vrlo dobro organizirane rasprave o toj temi i reakcije svih strana. Naime, Srbija je neobično važan faktor za stabilnost u regiji, to je manje-više svima poznato, a to koliko je važna, potvrdilo je i ovo što se sad događa, i koliko se sada tome pridaje važnost.

M. B. - TVIN: Regija je, naravno, interesantnija s više aspekata, prije svega zbog blizine, zatim zbog odnosa koje bi Crna Gora trebala

imati s državama iz okruženja. Biraju se na sličan način kao i vijesti iz svijeta, po mojoj slobodnoj procjeni. Sve je to na neki način uvjetovano financijama. Ako hoćete sve to imati, potrebno vam je mnogo novca, jer trebalo bi se pretplatiti na sve te agencije koje će vam dati informacije koje vas zanimaju.

Radite li prema uzoru na neke druge medijske kuće (BBC na primjer)?

M. V. - TVCG: Voljeli bismo da je tako. Mislim da moramo sebi postavljati vrlo visoke ciljeve. Ne u želji da ih samo postavimo i da oni budu pred nama kao nešto što ćemo jednog dana dosegnuti, nego ti ciljevi moraju biti apsolutno ostvarivi. Znači, vijest je vijest gdje god jeste, bilo da je prenosi BBC ili CNN, bilo da je objavljuje, ja se duboko nadam, bilo koji javni servis, pa i naš, čak i mali servis za građane u maloj sredini. Tako bi trebalo biti, ali to će u mnogome ovisiti o profesionalizaciji svih medija.

M. J. - *Vijesti*: Mi pratimo što se zbiva u najvažnijim svjetskim novinama, imamo uvid u to što se događa. Pokušavamo na osnovi toga odabrati što se nama sviđa, što mislimo da je dobro, što će poboljšati naš bilo uređivački pristup, bilo organizacijski, bilo grafički. To su stvari o kojima morate voditi računa.

U Dnevniku – središnjoj informativnoj emisiji vaše televizije, koji traje oko trideset minuta, vijestima iz svijeta posjećuje se 2 do 3 minute. Mislite li da je to dovoljno?

M. V. - TVCG: Mislim da je to, u ovom trenutku, najviše što možemo pružiti. Ne mislim da je dovoljno. Ali, tu su specijalizirane emisije koje mogu obraditi te teme. Mi imamo jedanput na tjedan emisiju koja se zove Globus. Ponedjeljkom, srijedom i petkom imamo Meridijane, zatim Fokus. Ne mislim da je dovoljno, ali to je ono što sad možemo. Ali, dogodi se i događalo se da, npr. u slučaju one velike nesreće u SAD-u, masovnog ubojstva studenata, da smo počeli dnevnik tom pričom, koja je stigla toga trenutka. Evo, recimo, i danas Dnevnik počinjemo događajem iz Europe: Moskva, Crveni trg, priča o tome koliko je Dan pobjede nad fašizmom važna priča. Gdje ćete bolji primjer?

Mislite li da je rubrici Svijet dovoljno posvetiti dvije strane, koliko je posvećeno u vašim dnevnim novinama?

M. J. - *Vijesti*: Pa, ponekad nije. Ponekad je i previše.

Globalni trend, po mišljenjima nekih teoretičara, predstavlja opasnost za medije. Mislite li da u budućnosti postoji opasnost od unifikacije medija?

M. V. - TVCG: Ta opasnost normalno da postoji. Vjerojatno kada slušate lokalne emitere vidite koliko se svi oni vole baviti visokom politikom. Jednostavno, ta uloga servisa građana na lokalnoj razini kao da i dalje lebdi negdje u zraku i kao da je samo pusta želja građana. Mislim da je to loš znak i da će i dalje biti loš znak, ako se ljudi koji se bave razvojem tih medija i oni koji ih osnivaju ne pozabave upravo time i ako ne upozore na potrebu da lokalni emiteri moraju obavještavati o običnom životu obične ljude, obične građane. Normalno, ne uzimajući sebi pravo da ne treba javiti što se zbiva u okruženju, odnosno globalno, ali da prioritet tih medija to nikako ne smije, niti treba biti. Oni stalno moraju govoriti o životu, a život je običan svijet, u običnoj sredini, u gradu u kojem se medij nalazi, a visoka politika i sve što se zbiva na globalnoj i regionalnoj razini može biti dio te priče, ali može biti u dopuštenim i, rekla bih, normalnim količinama, kako bi to ljudi na pravi način konzumirali u sredini u kojoj taj medij radi.

M. J. - *Vijesti*: Ne. Postoje tisuće novina na Zapadu, nacionalne, regionalne, lokalne, u kvartovima imate novine. Jedina opasnost jest da se smanjuje njihova naklada, znači da internet preuzima primat. Bilo je i prije sličnih kriza i problema, pa mislim da će tiskane novine opstati. Barem sljedećih sto godina. Opasnosti od unifikacije upravo zbog toga nema. Uvijek će biti nešto što je relevantno samo za nas, za tržište, na kojem recimo *Vijesti* funkcioniraju, tako da će to uvijek biti različito, bez obzira u kojoj formi.

